(Volume 21, Issue 2 (March- April 2022)

PAYESH

Journal of the Iranian Institute for Health Sciences Research

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]

[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

Socioeconomic Correlations of Pregnancy in Iranian Girls Aged under 19 Years Based On The 2016 Census

Parvaneh Eydipour[1], Mohammad Torkashvand Moradabadi[2*], Malihe Alimondegari[3]

1. Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

Received: 26 February 2022
Accepted for publication: 12 April 2022
[EPub a head of print-8 May 2022]
Payesh: 2022; 21(2): 173-181

Abstract

Objective (s): Pregnancy at a young age is high risk for both mother and child. The aim of this study was to evaluate the demographic and socioeconomic correlators of pregnancy status of girls under 19 years old in Iran.
Methods: This was a secondary analysis of the data based on the 2016 census. The study population included 10- to 19-years-old girls in Iran who participated in the sampling of 2% of the 2016 (n =107346). Using the number of live births, the girls were divided into three groups: never married, married without children and married with children.
Results: Most girls were unmarried before the age of 14, at the age of 15, 7% of girls were married and 1% had children. About 40% of girls were married at the age of 19 and 14% of them had children. Most girls who had children were not studying, they were illiterate, living in rural areas, and mostly were in low-income provinces.
Conclusion: The relationship between development-related variables and childbearing at an early age indicates that the fertility of girls at an early age is a socioeconomic phenomenon. Girls who were illiterate and have dropped out of school seems are less aware of healthy reproductive conditions and this need to be considered in health policies in order to have a healthy delivery.

Key Words: Pregnancy at a young age, High risk pregnancy, Adolescent girls, 2016 census, Iran

[*] Corresponding author: Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
E-mail: m.torkashvand@yazd.ac.ir

سال بیست و یکم، شماره دوم، فروردین ـ اردیبهشت

پایش

نشریه پژوهشکده علوم بهداشتی جهاددانشگاهی

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]

[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

همبسته‌های جمعیتی و اقتصادی ـ اجتماعی بارداری در دختران زیر ۱۹ ساله در سرشماری ۱۳۹۵ ایران

پروانه عیدی پور[۱]، محمد ترکاشوند مرادآبادی[۱*]، ملیحه علی مندگاری[۱]

۱. دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱/۲۳

[نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۱]

نشریه پایش: ۱۸۱- ۱۷۳ :(۲)۲۱؛ ۱۴۰۱

چکیده

مقدمه: بارداری در سنین پایین، به عنوان بارداری پرخطر هم برای مادر و هم فرزند در نظر گرفته می‌شود، لذا این مطالعه با هدف بررسی وضعیت بارداری دختران زیر ۱۹ سال در ایران و همبسته‌های جمعیتی، اقتصادی- اجتماعی آن انجام شد.

مواد و روش: این مطالعه کمی، به صورت تحلیل ثانویه اجرا شد. جامعه آماری شامل دختران ۱۰ تا ۱۹ ساله‌ی کشور ایران حاضر در نمونه‌گیری دو درصد سرشماری ۱۳۹۵ (۱۰۷۳۴۶ نفر) بود. این افراد بر اساس متغیر تعداد فرزندان زنده به دنیا آورده، به سه گروه ازدواج نکرده، ازدواج کرده بدون فرزند و ازدواج کرده دارای فرزند تقسیم شده و اطلاعات ارائه شده آنها مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: تا قبل از ۱۴ سالگی اکثر دختران (۹۶ درصد) ازدواج نکرده بودند. در ۱۵ سالگی ۷ درصد دختران ازدواج کرده و یک درصدشان فرزنددار شده‌بودند. در ۱۹ سالگی در حدود ۴۰ درصد آنها ازدواج کرده و ۱۴ درصدشان دارای فرزند بودند. عمده دختران دارای فرزند، تحصیل نکرده و بی‌سواد بودند، و در مناطق روستایی زندگی و عمدتا در استان‌های با سطح توسعه پایین در کشور سکونت داشتند.

نتیجه‌گیری: ارتباط متغیرهای توسعه با فرزندآوری در سنین پایین نشان از این دارد که باروری در سنین پایین یک پدیده اقتصادی- اجتماعی بوده و نیازمند سیاست‌گذاری اجتماعی است. دخترانی که سواد اندک داشته و ترک تحصیل کرده‌اند آگاهی کمتری از شرایط باروری سالم دارند و در راستای داشتن زایمان سالم نیازمند توجه در سیاست‌های بهداشتی هستند.

کلیدواژه: بارداری در سنین پایین، بارداری پرخطر، دختران نوجوان، سرشماری ۱۳۹۵، ایران

کد اخلاق: IR.YAZD.REC.1399.026

* نویسنده پاسخگو: یزد، دانشگاه یزد، دانشکده علوم اجتماعی

E-mail: m.torkashvand@yazd.ac.ir

مقدمه

رشد جمعیت، حاصل سه عامل مهم جمعیت شناختی؛ مهاجرت، مرگ‌ومیر و باروری است که در این میان، باروری، مهمترین مؤلفه است [۱]. حاملگی می‌تواند در سنین مختلفی اتفاق بیافتد، بارداری خارج از محدوده طبیعی زمانی و فیزیولوژیک ممکن است دارای عوارض بیشتری باشد. یکی از موارد خارج از محدوده طبیعی فیزیولوژیک، بارداری در نوجوانان است که درجوامع و فرهنگ های مختلف دارای شیوع متفاوتی است [۲]. نوجوانی دوره تغییرات اساسی در زندگی است. از مهمترین این انتقال‌ها برای بسیاری از دختران، شروع فعالیت جنسی، ازدواج و فرزند آوری است. نگرانی در مورد فرزندآوری نوجوان شامل ارتباط آن با افزایش خطرات بهداشتی برای مادران و نوزادان آن‌ها است [۳]. براساس تعریف سازمان ملل، سن بین ۱۰ تا ۱۹سالگی را به عنوان نوجوانی در نظر می‌گیرند و بارداری در این محدوده سنی را به عنوان بارداری نوجوانی مطرح می‌کنند [۴]. بیشتر بارداری‌های نوجوانی بین سنین ۱۹-۱۵سال اتفاق می‌افتد [۵]. عوارض بارداری مسئول مرگ‌ومیر حدود ۷۰۰۰۰ مادر باردار نوجوان در سال ۲۰۱۳ شناخته شده است و همچنین تخمین زده می‌شود که حدود یک میلیون کودک متولد شده از مادران نوجوان به طور سالانه قبل از سن یک سالگی فوت کنند [۶]. قاتلان اصلی این مرگ‌ها عبارت‌اند از عوارض تولد زودرس، عوارض مربوط به زایمان، اسهال، عفونت خونی و مهمتر از همه نیمی از این مرگ‌ها به سوء تغذیه نسبت داده می‌شود. در صورتی که در بالاترین سطح بیش از ۸۰ درصد از مرگ‌ها در بین نوزادان تازه متولد شده با وزن کم در زمان تولد رخ می‌دهد [۷]. در مراحل اولیه نوجوانی، استخوان‌های لگن و عضلات رحم دختران هنوز به طور کامل تکامل پیدا نکرده است در نتیجه ممکن است، منجر به زایمان طولانی گردد و مرگ‌ومیر در این دوران هم برای مادر هم برای نوزاد افزایش پیدا می‌کند [۵]. این میزان مرگ بالا فقط وابسته به سن نیست بلکه علاوه بر عدم تکامل فیزیکی، موقعیت اقتصادی_اجتماعی پایین که مانع دسترسی آنان به مراقبت‌های مامایی و بارداری می‌شود نیز در این مسئله نقش دارد [۸]. مطالعه‌ای که توسط کلیر و نیکلاس در سال صورت گرفته است علاوه بر پیامدهای بارداری مادران نوجوان، پیامدهای برای نوزادن آن‌ها در نظر گرفته شده است [۹]. به طور متوسط حاملگی در نوجوانان ۱۱ درصد کل بارداری‌های جهان را شامل می‌شود و ۹۵ درصد این موارد در کشورهای با درآمد پایین و متوسط است. که تقریبا در ۲۵درصد از زنان سراسر جهان رخ می‌دهد. طبق آمار به دست آمده در کشورهای توسعه یافته از هر ۳۸۰۰ دختر نوجوان یک نفر براثرحاملگی می‌میرد در حالی که در کشورهای در حال توسعه از هر ۱۵۰ دختر نوجوان یک نفربه دلیل بارداری در سن پایین جان خود را از دست می‌دهد [۱۰]، توسط کلیر ونیکلاس گزارش داده‌اند که بارداری در نوجوانان ممکن است با افزایش سقط، زایمان زودرس، افزایش تولد نوزادان کم وزن، افزایش مرگ‌ومیر قبل و پس از زایمان، آنمی، پره اکلمیسی، افسردگی، خستگی مزمن و مفرط، تحصیلات کم، افزایش حاملگی‌های ناخواسته و ناتوانی در استقلال همراه گردد. لذا نوجوانانی که زود هنگام ازدواج می‌کنند و باردار می‌شوند بسیار آسیب پذیر هستند [۸]. مطالعه انجام شده در استان یزد در ایران پیامدها و مشکلات ناشی از ازدواج زودهنگام را شامل مشکلات مربوط به حاملگی و زایمان، ناکافی بودن مهارت‌های زندگی، وجود خشونت جسمی روانی، کمبود قدرت در منزل، وجود نارضایتی از زندگی و مشکلات روانی و تامین نشدن نیازهای فردی میداند [۱۳]. با وجود اینکه ازدواج زودرس نسبت به گذشته کاهش یافته، اما هنوز در بسیاری از کشورها بخصوص درمناطق روستایی، معمول است [۱۴، ۱۵]. نتایج پژوهش جوادیان و همکاران و مقدادی و جوادپور نیز بر عوامل اقتصادی و اجتماعی تاکید نموده و عوامل عمده ازدواج و باروری زودهنگام را شامل، نداشتن مهارت‌های لازم برای تصمیم‌گیری، فرار از شرایط سخت خانه پدری، ترس‌های والدین، فقر خانواده و اعتقادات و باورهای سنتی مردم است[۱۳، ۱۵]. مرور سیاست‌های جمعیتی در کشور نشان از این است که باروری و ازدواج دختران نوجوان نادیده انگاشته شده و مسائل و مشکلات آنان به طور ویژه در امر باروری و غیره. از دید آماری، جمعیتی و بهداشتی دچار غفلت شده است. با توجه به عوارضی که بارداری نوجوانان برای مادران و کودکان آن‌ها دارد این مطالعه با موضوع همبسته‌های جمعیتی و اقتصادی و اجتماعی بارداری در دختران ۱۰ تا ۱۹ساله در ایران، سعی در شناخت وضعیت و عوامل تاثیرگذار بر آن با هدف ارائه پیشنهاداتی جهت کاهش این نوع بارداری‌ها در سطح کشور دارد

مواد و روش کار

تحقیق کمی و کاربردی حاضر، بصورت تحلیل ثانویه انجام شد. جامعه آماری پژوهش دختران نوجوان ۱۰ تا ۱۹ ساله بودند، که براساس داده‌های خام ۲ درصد سرشماری سال۱۳۹۵ (۱۰۷۳۴۶ نفر) گزارش شدند. بیشترین تعداد دختران برای این سرشماری، سن ۱۰

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

سالگی با ۱۱ درصد جمعیت برآورد شد و بعد از آن بیشترین تعداد دختران در سن ۱۱و ۱۳ سالگی قرار داشتند کمترین درصد متعلق به سن ۱۹ سالگی با ۹/۷ درصد جمعیت بود. متغیر وابسته تحقیق شامل وضعیت بارداری دختران "مبتنی بر سوال تعداد فرزندان زنده به دنیا آورده" بود. از آنجا که ازدواج مقدمه باروری است، وضعیت ازدواج دختران نیز مورد مطالعه قرار داده شد و دختران مورد مطالعه در سه گروه ازدواج نکرده، ازدواج کرده بدون فرزند و ازدواج کرده دارای فرزند گروه‌بندی شدند. متغیرهای مستقل شامل متغیرهای اقتصادی و اجتماعی موجود در سطح فردی و خانوار گردآوری شده در داده‌ها بود. تجزیه و تحلیل این داده‌ها، تصویری توصیفی از روند فرزندآوری دختران نوجوان ارائه داد. برای انجام تحلیل‌ها و پردازش اطلاعات از محیط اکسل و نرم افزار SPSS-25 استفاده شد. پس از پالایش داده‌های خام دو درصد سرشماری ۱۳۹۵، نمونه آماری در سطح فردی و خانوار مورد توصیف قرار گرفت و سپس همبسته‌های اقتصادی اجتماعی بارداری نوجوان تحلیل شد که نتایج آن در بخش یافته‌ها ارائه شد.

یافته‌ها

در جدول شماره ۱ وضعیت ازدواج و فرزندآوری دختران ۱۰ تا ۱۹ ساله بر حسب متغیرهای مختلف (با استفاده از ارتباط دومتغیره از آزمون کای اسکوئر) بررسی شده است.

بر اساس نتایج نسبت وضعیت ازدواج و فرزندآوری دختران در گروه‌های سنی مختلف یکسان نبود. نتایج نشان داد که در سنین پایین نوجوانی معمولا ازدواج خیلی کم صورت گرفته است، به طوری که در سنین ۱۰ تا ۱۵ سالگی درصد ازدواج‌ها خیلی پایین است و در سنین ۱۰ تا ۱۲ سالگی تنها حدود ۱ درصد از دختران ازدواج کرده‌اند. این درصد در سنین ۱۳ تا ۱۵ سالگی ، حدود ۴-۵ درصد از دختران ازدواج کرده است. ازدواج نوجوانان دختر در حدود ۱۶ سالگی ۱۴ درصد است. همانطور که در نمودار شماره ۱مشاهده می شود ازدواج دختران این بازه‌ی سنی تا قبل از سن ۱۵ سالگی خیلی پایین بوده به تبع آن باروری پایین (زیر ۱ درصد) را داشته‌اند. اما با افزایش درصد ازدواج در سنین بالاتر، تعداد دخترانی که فرزندآوری داشته‌اند بیشتر شده است به صورتی که در ۱۶ سالگی درصد فرزند آوری آن‌ها به ۱/۹ درصد ، در سن ۱۷ سالگی به ۴/۴ درصد و در سن ۱۸ سالگی دو برابر شده و به ۵/ ۸ رسیده است. در سن ۱۹ سالگی ۲۴درصد از دختران ازدواج کرده و از این تعداد با بالاترین درصد ۱۳/۸ درصد فرزند زنده به دنیا آورده داشته‌اند. به طور کلی ۱۳ درصد دختران این بازه‌ی سنی در کشور ازدواج کرده و ۲/۹ درصد دارای فرزند زنده به دنیا آورده هستند.

بر اساس وضع زناشویی، ۱۲ مورد از دختران به دلیل فوت و ۲۰۶ موردشان به دلیل طلاق بدون همسر هستند. آنهایی که به دلیل فوت ، بی همسر هستند، ۵۲/۲ درصد فرزندی ندارند و ۴۷/۸ درصد دارای فرزند زنده به دنیا آورده هستند. دختران ازدواج کرده بدون همسر به دلیل طلاق ۹۲درصد فرزندی ندارند و ۷/۶ درصد دارای فرزند زنده به دنیا آورده هستند.

بر اساس محل سکونت نتایج نشان می‌دهد که فراوانی دختران ازدواج نکرده مناطق شهری [۹۱ درصد] به نسبت مناطق روستانشین [با ۸۳ درصد] بیشتر است. در بین شهرنشینان تنها ۲درصد از دختران، ازدواج کرده و فرزند زنده به دنیا آورده‌اند. در حالی که این بین روستانشینان ۵ درصد است.

بر اساس وضع فعالیت نتایج جدول یک نشان می‌دهد که بالاترین درصد ازدواج نکرده برای گروه در حال تحصیل با ۹۷ درصد است که از این گروه دخترانی با این بازه سنی دارای فرزند زنده به دنیا آورده وجود ندارد. تنها ۳ درصد از دختران در حال تحصیل بوده و ازدواج کرده و فرزندی نداشتند. در گروه زنان دارای درآمد بدون کار ۸۱ درصد ازدواج نکرده و ۱۹ درصد ازدواج کرده هستند که از این ۱۹ درصد؛ ۱۱درصد و دارای فرزند زنده به دنیا آورده و ۸ درصد ازدواج کرده بدون فرزند هستند. همچنین زنان خانه‌دار در این بازه سنی ۳۹ درصد ازدواج نکرده ، ۶۱ درصد ازدواج کرده هستند(۲۰ درصد دارای فرزند و ۴۱ درصد ازدواج کرده بدون فرزند).

تفاوت وضعیت ازدواج و فرزندآوری دختران بر حسب وضع سواد در سطرهای پایانی جدول آمده است. با توجه به سطح معناداری کای اسکوئر می‌توان بگوییم که وضع ازدواج و فرزندآوری دختران بر حسب وضع سواد آنها متفاوت است. اطلاعات این جدول نشان می‌دهد که دختران با سواد ۸۹ درصد ازدواج نکرده‌اند؛ و تنها ۳ درصد ازدواج کرده و دارای فرزند هستند. در مقابل ۷۴ درصد دختران ازدواج نکرده، ۲۶ درصد ازدواج کرده و از این میان ۱۴ درصدشان دارای فرزند هستند.

در نمودار شماره ۲، در جهت مقایسه استانی، درصد دختران دارای فرزند در سطح استان آورده شده است. نتایج نشان از تفاوت عمده در بین استان‌های کشور دارد. هم درصد ازدواج و هم درصد

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

دختران دارای فرزند در استان‌های کشور متفاوت است. به طور کلی در کشور ۱۲ درصد دختران ۱۰ تا ۱۹ ساله ازدواج کرده هستند و ازاین ۱۲ درصد، ۲/۹ درصد دارای فرزند هستند. استان سیستان و بلوچستان با ۷/۳ درصد فرزندآوری بالاترین درصد فرزندآوری و پس از آن استان‌های اردبیل، خراسان شمالی، آذربایجان شرقی و زنجان قرار دارند. استان اصفهان کمترین درصد فرزندآوری با ۱,۳ درصد و در کنار آن استان‌های مازندران، فارس، تهران و مرکزی قرار دارند.

در پایان و در جهت به دست آوردن اثر خالص متغیرهای تحقیق بر متغیر وابسته از آزمون رگرسیون لوجستیک چندگانه جهت تحلیل چندسطحی استفاده شده است. داشتن فرزند به صورت سه‌سطحی به عنوان متغیر وابسته ، و متغیرهای مستقل شامل؛ سن ، وضع فعالیت ، تحصیلات ، دوره‌های تحصیلی ، محل سکونت ، و همچنین متغیرهای مربوط به منزل مسکونی ، نوع محل سکونت ، اسکلت بنای ساختمانی خانوار به تحلیل اضافه شدند.

با اجرای مدل رگرسیون لوجستیک، نتایج در جدول شماره ۲ ارائه شده است. ضرایب کلی مدل نشان از برازش مدل و مقدار ضریب تبیین مدل ۵۱ درصد است. با توجه سه‌سطحی بودن متغیر وابسته است، نتایج مدل در دو قسمت، ارائه شده است: با گرفتن گروه ازدواج نکرده به عنوان گروه مرجع، در قسمت اول نتایج نسبت احتمال قرار گرفتن افراد در گروه ازدواج کرده نسبت به ازدواج نکرده با توجه به تغییر در متغیرهای مستقل برآورد شد و در قسمت دوم نتایج نسبت احتمال با توجه به تغییر از وضعیت ازدواج نکرده به وضعیت ازدواج کرده دارای فرزند سنجیده شد.

متغیر سن به عنوان یک متغیر زمینه‌ای در هر دو مدل اثر معنادار داشت؛ و با افزایش سن احتمال ازدواج ۱/۴۲۵ برابر شده و احتمال فرزندآوری ۱/۸۴برابر شده است. وفق نتایج به لحاظ وضع سکونت، روستایی بودن احتمال ازدواج و فرزندآوری دختران را به ترتیب ۱/۵۵۸ برابر و ۱/۸۲ برابر کرده است. باسواد شدن احتمال ازدواج دختران را کاهش داده و به کمتر از نصف افراد بی‌سواد تغییر میدهد. احتمال ازدواج باسوادها ۰/۴۱۸ بی سوادها است. این متغیر با حضور متغیر وضع تحصیل اثر معنادار را بر وضعیت فرزندآوری دختران نداشته است. متغیر وضعیت تحصیل به عنوان یکی از مهمترین متغیرها در وضعیت ازدواج و فرزندآوری دختران است. عدم تحصیل احتمال ازدواج دختران را ۱۱/۶۱۴ برابر افزایش می‌دهد و همچنین احتمال فرزندآوری آنها را ۷۲/۵۱۸ برابر می‌کند. دختران فعال نیز احتمال ازدواج و فرزندآوری بالاتری دارند. احتمال ازدواج دختران فعال حدود ۲/۵ برابر دختران غیر فعال و احتمال فرزندآوری آنها حدود ۳/۵ برابر دختران غیرفعال است. در بین متغیرهای مربوط به وضعیت منزل مسکونی، متغیر نوع مالکیت معنادار شده و نشان از این است که افراد با واحد مسکونی ملکی، احتمال ازدواج و فرزندآوری کمتری نسبت به افراد با واحد مسکونی غیرملکی دارند. احتمال ازدواج و فرزندآوری افراد با واحد ملکی به ترتیب ۰/۸۲۵ و ۰/۸۲۱ برابر افراد با واحد غیر ملکی است. در واقع افراد با شرایط اقتصادی پایین‌تر احتمال ازدواج و فرزندآوری بالاتری دارند. در نمودار شماره ۳، جهت به تصویر کشیدن روابط بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته، به مقایسه درصد دختران دارای فرزند در گروه‌های متغیرهای مستقل پرداخته شده است. یافته‌های این نمودار مشابه با نتایج بدست آمده در رگرسیون لوجستیک نشان می‌دهند این است که تاثیرگذارترین متغیر بر وضعیت زناشویی و فرزندآوری نوجوانان در حال تحصیل بودن یا عدم تحصیلات آنها است. همانگونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود بیشترین نسبت احتمال نیز به این متغیر مربوط است و عدم تحصیل همراه با بالاترین درصد دارای فرزند است. یعنی با ازدواج و فرزندآوری دختران در این سنین، عموما از تحصیل جدا شده‌اند.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

جدول ۱: توزیع فراوانی وضعیت ازدواج و فرزندآوری دختران ۱۰تا ۱۹ساله ایران برحسب متغیرهای مستقل در سرشماری

گروه	ازدواج کرده بدون فرزند		ازدواج کرده دارای فرزند		ازدواج نکرده		آزمون
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
سن							
۱۰	۳۵	۰/۳	۸	۰/۱	۱۱۸۱۹	۹۹/۶	
۱۱	۴۲	۰/۴	۸	۰/۱	۱۱۲۷۲	۹۹/۶	
۱۲	۴۸	۰/۵	۱۶	۰/۲	۱۰۶۰۲	۹۹/۴	
۱۳	۱۶۰	۱/۵	۱۷	۰/۲	۱۰۵۳۵	۹۸/۳	
۱۴	۴۱۰	۳/۹	۲۲	۰/۲	۱۰۰۳۶	۹۵/۹	X^2= 4.85
۱۵	۶۹۲	۶/۶	۷۸	۰/۷	۹۷۳۰	۹۲/۷	Sig<0.001
۱۶	۱۲۴۹	۱۲/۰	۲۰۳	۱/۹	۸۹۶۹	۸۶/۱	
۱۷	۱۶۸۰	۱۶/۰	۴۵۹	۴/۴	۸۳۳۳	۷۹/۶	
۱۸	۲۱۸۷	۲۰/۷	۸۹۸	۸/۵	۷۴۶۰	۷۰/۷	
۱۹	۲۵۳۵	۲۴/۴	۱۴۳۵	۱۳/۸	۶۴۰۸	۶۱/۷	
محل سکونت							
شهر	۵۴۴۴	۷	۱۶۹۵	۲	۷۰۰۹۹	۹۱	X^2= 1.95
روستا	۳۵۹۴	۱۲	۱۴۴۹	۵	۲۵۰۶۵	۸۳	Sig<0.001
وضع زناشویی							
دارای همسر	۸۸۱۲	۷۳/۸	۳۱۱۴	۲۶			
بی همسر به دلیل فوت	۱۲	۵۲/۲	۱۱	۴۸			X^2= 2.85
بی همسر به دلیل طلاق	۲۰۶	۹۲	۱۷	۸			Sig<0.001
وضع فعالیت							
شاغل	۴۱۸	۲۳	۱۶۵	۹	۱۲۵۱	۶۸	
بیکار	۹۸	۱۱	۲۰	۲	۷۷۳	۸۷	
درحال تحصیل	۲۲۲۵	۳	۹۶	۰	۸۳۱۸۴	۹۷	X^2= 4.25
خانه دار	۵۷۴۶	۴۱	۲۷۳۷	۲۰	۵۳۸۲	۳۹	Sig<0.001
دارای درآمد بدون کار	۳	۸	۴	۱۱	۳۰	۸۱	
سایر	۵۴۱	۱۱	۱۲۲	۲	۴۴۷۷	۸۷	
وضع سواد							
باسواد	۸۸۱۱	۸	۲۸۷۵	۳	۹۳۶۹۴	۸۹	
بی سواد	۲۲۵	۱۲	۲۶۹	۱۴	۱۴۲۷	۷۴	X^2= 8.29
کل	۹۰۳۸	۸	۳۱۴۴	۳	۹۵۱۶۴	۸۹	Sig<0.001

جدول ۲:تحلیل چندگانه، اثر متغیرهای مستقل بر احتمال تغییر وضعیت دختران از حالت مجرد به حالت ازدواج کرده بدون فرزند و با فرزند

متغیر مستقل	احتمال تغییر از وضعیت مجرد به ازدواج کرده بدون فرزند			
	Sig.	EXP	Lower Bound	Upper Bound
سن	<۰/۰۰۱	۱/۴۲۵	۱/۴۰۶	۱/۴۴۳
محل سکونت (۰ شهر، ۱ روستا)	<۰/۰۰۱	۱/۵۵۸	۱/۴۶۴	۱/۶۵۹
وضع سواد (۰ باسواد، ۱ بی سواد)	<۰/۰۰۱	۰/۴۱۸	۰/۳۵۸	۰/۴۸۹
وضع تحصیل (۰ درحال تحصیل، ۱ عدم تحصیل)	<۰/۰۰۱	۱۱/۶۱۴	۱۰/۹۲۶	۱۲/۳۴۴
وضع فعالیت (۰ غیر فعال، ۱ فعال)	<۰/۰۰۱	۲/۵۵۳	۲/۲۹	۲/۸۴۷
محل سکونت (۰ غیر ملکی، ۱ ملکی)	<۰/۰۰۱	۰/۸۲۵	۰/۸۱۴	۰/۸۴۲
احتمال تغییر از وضعیت مجرد به ازدواج کرده دارای فرزند				
سن	<۰/۰۰۰۱	۱/۸۴	۱/۷۸۳	۱/۸۹۶
محل سکونت (۰ شهر، ۱ روستا)	<۰/۰۰۱	۱/۸۲	۱/۶۴۸	۲/۰۰۱
وضع سواد (۰ باسواد، ۱ بی سواد)	۰/۵۰۱	۱/۰۶	۰/۸۹۸	۱/۲۴۵
وضع تحصیل (۰ درحال تحصیل، ۱ عدم تحصیل)	<۰/۰۰۱	۷۲/۵	۵۹/۲۳۸	۸۸/۷۷۴
وضع فعالیت (۰ غیر فعال، ۱ فعال)	<۰/۰۰۱	۳/۵۵	۳/۰۱۵	۴/۱۸۸
محل سکونت (۰ غیر ملکی، ۱ ملکی)	<۰/۰۰۱	۰/۸۲۱	۰/۸۰۸	۰/۸۳۲
R2:۰/۵۱۲				

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]

[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

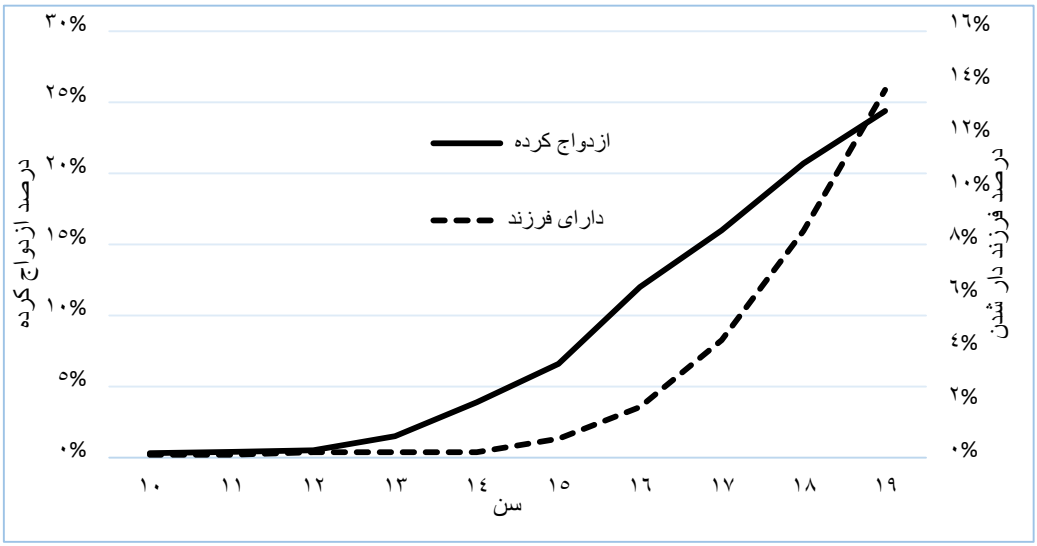

نمودار ۱: وضعیت ازدواج و فرزندآوری دختران ۱۰تا ۱۹ساله ایران برحسب سن، سرشماری ۱۳۹۵

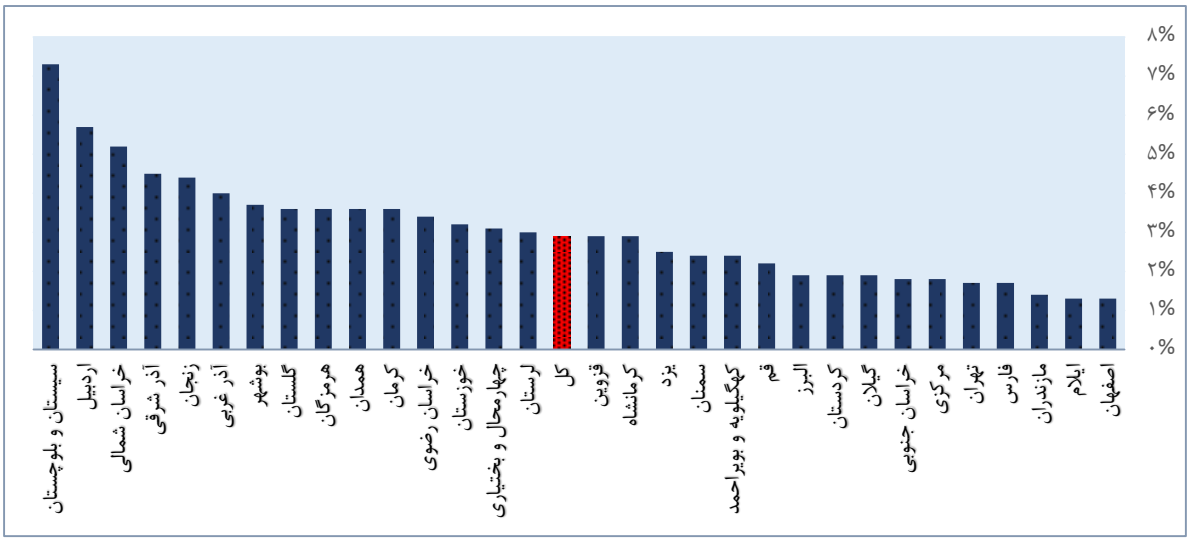

نمودار ۲: درصد دختران ۱۰ تا ۱۹ ساله دارای فرزند ایران برحسب استان، سرشماری ۱۳۹۵

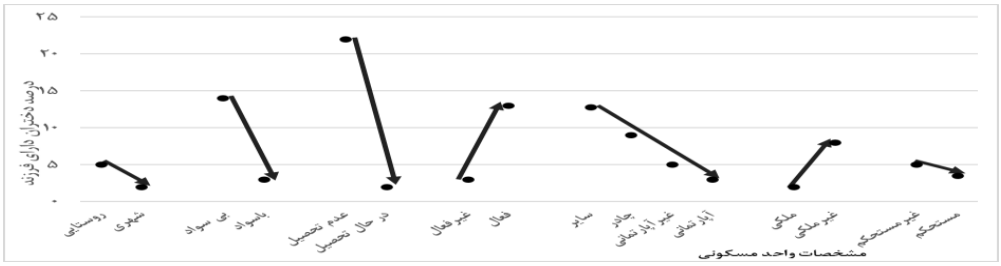

نمودار ۳: درصد دختران ۱۰ تا ۱۹ ساله دارای فرزند بر حسب گروه‌های متغیرهای مستقل

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل موثر بر بارداری نوجوانان و همبسته‌های جمعیتی- اقتصادی و اجتماعی آن با استفاده از داده‌های سطح فردی نمونه دو درصد خام سرشماری ۱۳۹۵ انجام شد. روند ازدواج و فرزندآوری دختران نوجوان تقریبا از سنین ۱۴ و ۱۵ سالگی شروع می‌شود و تفاوت محسوسی بین سنین قبل و بعد

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

از این دو سن وجود دارد. این یافته مطابق با نظر دیویس و بلیک و پژوهش کلانتری و همکاران است که یکی از عوامل مهم تاثیرگذار بر باروری را سن ازدواج می‌دانند. در این دوران نوجوانان به دلیل سن پایین و ناآگاهی بیشتر، دارای حاملگی‌های ناخواسته می‌شوند [۱۱]. هم چنین پورعلی و همکاران [۶]، در مقاله «بررسی نتایج بارداری در زنان نخست زا در سنین نوجوانی و بزرگسالی» بارداری در سنین نوجوانی را پرخطر اعلام کرده اند و نتایج نامطلوب بارداری در سنین نوجوانی را بیشتر از گروه بالغ در نظر گرفته اند. متغیر محل سکونت با متغیر وابسته پژوهش رابطه معنادار داشت، بدین معنا که احتمال ازدواج و فرزندآوری دختران ساکن روستا بالاتر از دختران ساکن شهر است. دختران غیرفعال به نسبت دختران فعال فرزندآوری بالاتری دارند.

یکی از تاثیرگذارترین و مهمترین متغیری که در این پژوهش در سطح فردی رابطه معنادار و معکوس خود را با متغیر وابسته حفظ کرده است متغیر در حال تحصیل بودن است، به صورتی که دخترانی که ترک تحصیل کرده به نسبت دختران در حال تحصیل نسبت بالاتری فرزندآوری در سن نوجوانی را تجربه می‌کنند؛ که این می‌تواند متاثر از نوع فرهنگ و سنت‌های جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند باشد یا به تمایل خود افراد بر می‌گردد. مطابق این یافته، مطالعه کلانتری و همکاران و شفیعیان و همکاران نشان دادند که آموزش می‌تواند سن ازدواج را افزایش دهد افزایش سن ازدواج از جهات مختلف می‌تواند با رفتارهای باروری مرتبط گردد [۱۱]. از آنجایی که امکان ادامه تحصیل مادران نوجوان در مقطع دبیرستان به میزان قابل توجهی کاهش می‌یابد، امکان ورود مادران نوجوان به دانشگاه در مقایسه با دیگر همسالان خود کاهش چشم‌گیری داد و فرصت به دست آوردن تحصیلات عالی را برای آن‌ها محدود می‌کنند [۲]. بین سواد دختران و احتمال فرزندآوری آنها رابطه معنی دار وجود دارد و دختران باسواد احتمال فرزندآوری آنها کمتر است. مشابه به این یافته، مطالعات کلانتری و همکاران و شفیعیان و همکاران ، نتایج مشابه داشته است و نظر بر است که تحصیلات بالاتر و آموزش می‌تواند سن فرزندآوری را بالاتر ببرد و هرچه تحصیلات ماردان بیشتر باشد گرایش آن ها به فرزندآوری کمتر است.

بررسی رابطه وضعیت اقتصادی و فرزندآوری در این تحقیق به صورت جزئی و با استفاده از متغیرهای مربوط به منزل مسکونی دختران سنجیده شد. از جمله متغیرهایی که در این زمینه وجود داشت شامل وضعیت مصالح بکار رفته در واحد مسکونی بود که بر این اساس واحدهای مسکونی به دو گروه غیرمستحکم و مستحکم. متغیر در تحلیل چندگانه به دلیل اندک بودن درصد دختران ساکن در واحد مسکونی غیرمستحکم معنادار نشد، ولی در نمودار نتایج مربوط به آن آورده شده و نتایج نشان از این است که دختران در شرایط اقتصادی پایین‌تر احتمال ازدواج و باروری بالاتری دارند. دخترانی که در کپرها، چادر و آلونک زندگی می‌کنند، ازدواج بالاتر و فرزندآوری بیشتری را تجربه می‌کنند. همچنین رابطه بین فرزندآوری و نوع تصرف محل سکونت خانوار معنادار شده است به صورتی که دخترانی که در خانه‌های رهنی و استیجاری زندگی می‌کنند درصد فرزندآوری بالاتری نسبت به گروهی که خانه هایشان ملکی است؛ دارند. البته در خصوص بررسی وضعیت اقتصادی باید این نکته را متذکر شویم که دختران مجرد در منازل پدری خود زندگی می‌کنند و دختران ازدواج کرده عمدتا در منازل مستقل هستند، لذا یافته‌های این قسمت باید با احتیاط بیشتری ملاحظه شود و به دلیل عدم وجود متغیرهای دقیق‌تر، از این اطلاعات به عنوان برآوردی از وضعیت اقتصادی دختران استفاده شده است.

به طور کلی با توجه به وضعیت اقتصادی مطرح در این پژوهش می‌توان گفت که رابطه فرزندآوری و وضعیت اقتصادی رابطه معنادار معکوسی است، به صورتی که هرچه وضعیت اقتصادی در وضعیت نامناسب تری قرار گرفته باشند؛ فرزندآوری دختران مجرد در سطح بالاتری صورت می‌گیرد. مطالعات پیشین مثل مطالعه‌های کیت مک کوستون [۱۱] و میر صادقی [۱۲] نتایجی مشابه با مطالعه حاضر داشتند، به این صورت که مطالعه کیت مک کوستون و همکاران، پژوهشی با عنوان باروری نوجوانان در کشورهای کم درآمد و متوسط انجام دادند که نتایج از این پژوهش نشان داد باروری در کشورهای کم در آمد و متوسط مانعی جدی برای توسعه است و می‌تواند منجر به ترک تحصیل، از دست دادن بهره وری و انتقال فقر بین نسلی شود. نتایج استانی نیز تایید این مدعا است و استان‌های با سطوح توسعه پایین‌تر، درصد دختران ازدواج کرده و دارای فرزند بیشتری را دارند. به عنوان نتیجه کلی میتوان به دولت پیشنهاد کرد که در سیاست‌گذاری‌های جمعیتی، توجه بیشتری به دختران نوجوان داشته باشد. این توجه می‌تواند در وهله اول در جهت کاهش احتمال ازدواج و در وحله دوم تعویق فرزندآوری آنان پس از ازدواج و در وحله سوم جلوگیری از آسیب‌ها در صورت

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]

ازدواج و حاملگی آنان باشد. باید سیاست‌های را در نظر گرفت که دختران ازدواج کرده و باردار که عمدتا بی‌سواد و در شرایط فقر هستند، حداقل بتوانند باروری سالمی را داشته باشند و سلامت مادر و کودک تضمین گردد. در مرحله بعدی باید تمهیداتی ایجاد نمود که ازدواج و فرزندآوری منجر به ترک تحصیل دختران نشود و آنها بتوانند حداقل در کنار ازدواج و فرزندآوری به تحصیل خود نیز ادامه دهند.

سهم نویسندگان

پروانه عیدی پور: تحلیل داده، ترسیم جداول و نمودار، مطالعه پیشینه و نگارش یافته‌ها

محمد ترکاشوند مرادآبادی: تفسیر و تحلیل داده‌ها، طبقه بندی و ارزیابی داده‌ها، جمع‌بندی پیگیری روند ثبت و پاسخ داوری مقاله در مجله

ملیحه علی مندگاری: ویرایش مقاله، جمع‌بندی، مشاوره در تحلیل

تشکر و قدردانی

سپاسگزاری: این مقاله مورد تایید کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه یزد با کد اخلاق مصوب IR.YAZD.REC.1399.026 است. نویسندگان از مجموعه سازمان ثبت احوال ایران برای در اختیار دادن داده‌های مرگ قدردانی می نمایند.

منابع

1. Rezaeinasab Z, Fotoohi, S. Socio-cultural factors influencing the fertility of married women (49-15) in Ilam city. Ilam Culture Journal 2017; 18: 112-133 [Persian]

2. Shafieiyan, M, Bahadoran, p, Amini, R, Amini, Y, Jafarpour, M, Hamtiyan, A. Assessing the social, economic and health consequences of adolescent pregnancy. Journal of Ilam University Of Medical Sciences 2014, 3: 34-40 [Persian]

3. WHO. Noncommunicable Diseases. 1st Edition, WHO: Geneva, 2019

4. Hossein Zadeh M, Nader far M. Adolescent mothers' experiences of **pregnancy** and early motherhood: a qualitative content analysis. Nurs Midwifery Journal 2015; 12: 890-898 [Persian]

5. Porali, L, Aeati, S, Shakeri, M, Vatanchi, A, Khatami, SH. Evaluation of pregnancy outcomes in nulliparous women in adolescence and adulthood, Journal of Obstetrics and Gynecology 2018; 4: 1-7 [Persian]

6. Iranian Civil Registration Organization. Yearbook of Demographic Statistics 2016. Iranian Civil Registration Organization: Tehran 2016 [Persian]

7. Shomali Ahmadabadi, A. Background and consequences of early marriage, thesis submitted to the graduate studies for the degree of master of midwifery. Yazd Azad University 2016 [Persian]

8. Claire A. Coyne, Nicolas Langstrom Paul Lichtenstein, and Brian M. The association between teenage motherhooh and poor offspring outcomed:a national cohort study across 30 years, Indian University, Bloomingtoon 2013 [Persian]

9. Kolhra, M, AG, N, Alipour, M, Aghdampour, F, Comparative study of pregnancy and childbirth outcomes in adolescents and nulliparous women referred to Kosar Educational and Medical center in Qazvin. Journal of Satisfied Medical Sciences 2014; 129: 28-37 [Persian]

10. Kalantari, s, Mohamadi, H, Zarea shahakbari, A. Demographic factors affecting female fertility in Yazd in 2004, Woman's Research 2006; 1: 137-156 [Persian]

11. Kate Mcquston, Rachel Silverman, and Amanda Glassman. Adolescent fertility in low-and middle-income countries: effects and solution, Center for Global Development 2012; 259: 28-43

12. Mir Mohamad Sadeghi, J, Tavakoli, A, Vahed Saeed, F. Socie-economic and demographic factors affecting fertility in rural of Nagafabad. Women's Research 2010; 1: 143-159 [Persian]

13. Javadian, S., Shomali Ahmadabadi, E., Torkashvand Moradabadi, M., Abedi, M. The context and consequences of early marriage of 13-16 years old girls in Ardakan. Journal Of Iranian Social Studies 2019; 13: 31-54 [Persian]

14. Ebrahimi, H., Fakhrayi, S. Investigation of the social factors associated with early marriage in Naghadeh. Sociological Studies 2014; 6: 93-110 [Persian]

15. Meghdadi MM, Javadpour M. Impact of early marriage on children's sexual health and mechanisms of deal with it. Iran Journal Medical Law 2017; 11: 31-60 [Persian]

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-09-16]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1401.21.2.8.2]
[DOI: 10.52547/payesh.21.2.173]